

LIFE projekts

Dabas aizsardzības pasākumu sociāli - ekonomiskie aspekti: metodikas un prakse

Līga Brūniņa
Biedrība Baltijas krasti

EP novērtēšanas metodes

Biofizikālais novērtējums

- Nosaka ekosistēmu struktūru un funkcijas.
- Ļauj izprast, kā darbojas ekosistēma un kādas sugas, un biotopi nodrošina ekosistēmu pakalpojumus.
- Izmanto ilggadīga monitoringa datus, ekspertu vērtējumu un ekosistēmu pakalpojumu kartēšanu.

Sociālais novērtējums

- Nosaka ekosistēmu pakalpojumu nozīmību sabiedrības vidū.
- Veic sociāliskus pētījumus – aptaujas, intervijas.

Ekonomiskais novērtējums

- Izsaka ekosistēmu pakalpojumus naudas izteiksmē.
- Sniedz informāciju par ekosistēmu sniegto pakalpojumu ieguldījumu cilvēka labklājībā.
- Izmanto ekonomiskās novērtēšanas metodes.

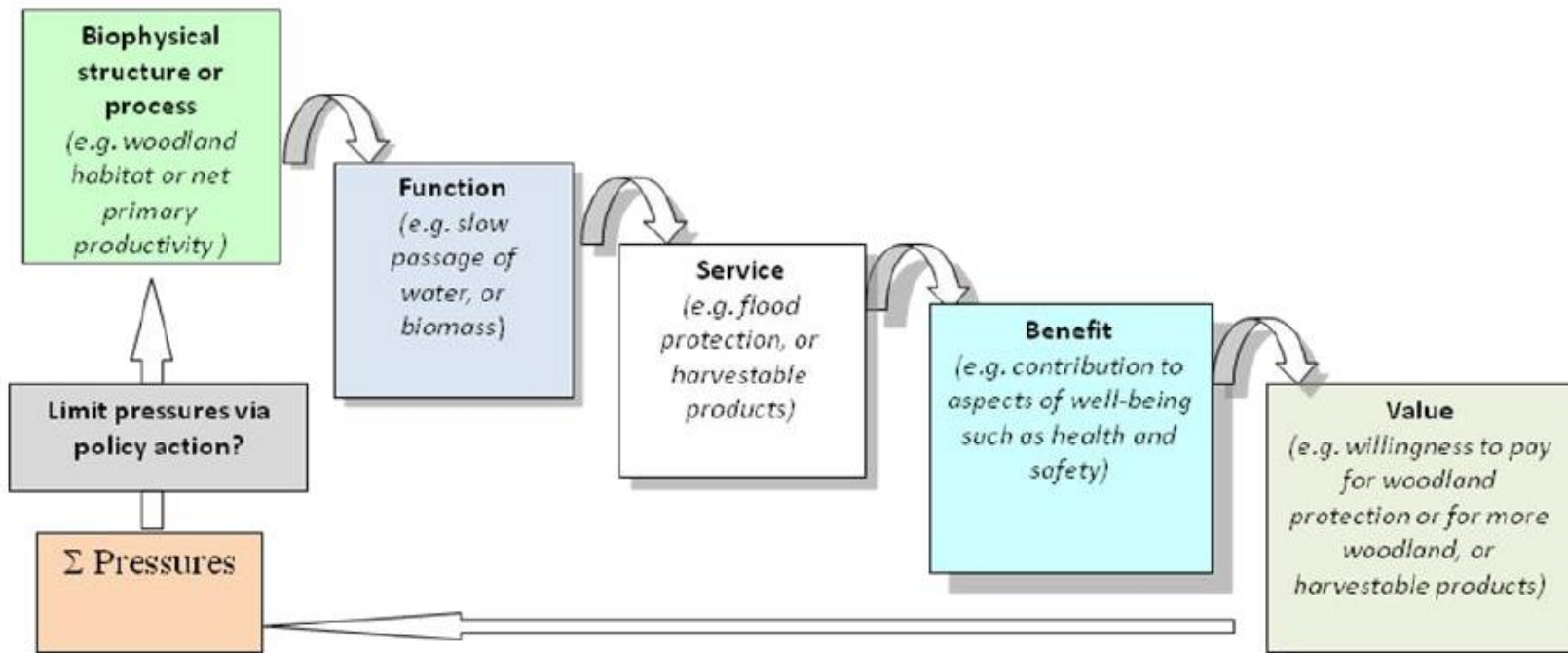
Apgādes pakalpojumi

Regulācijas un atbalsta pakalpojumi

Kultūras pakalpojumi

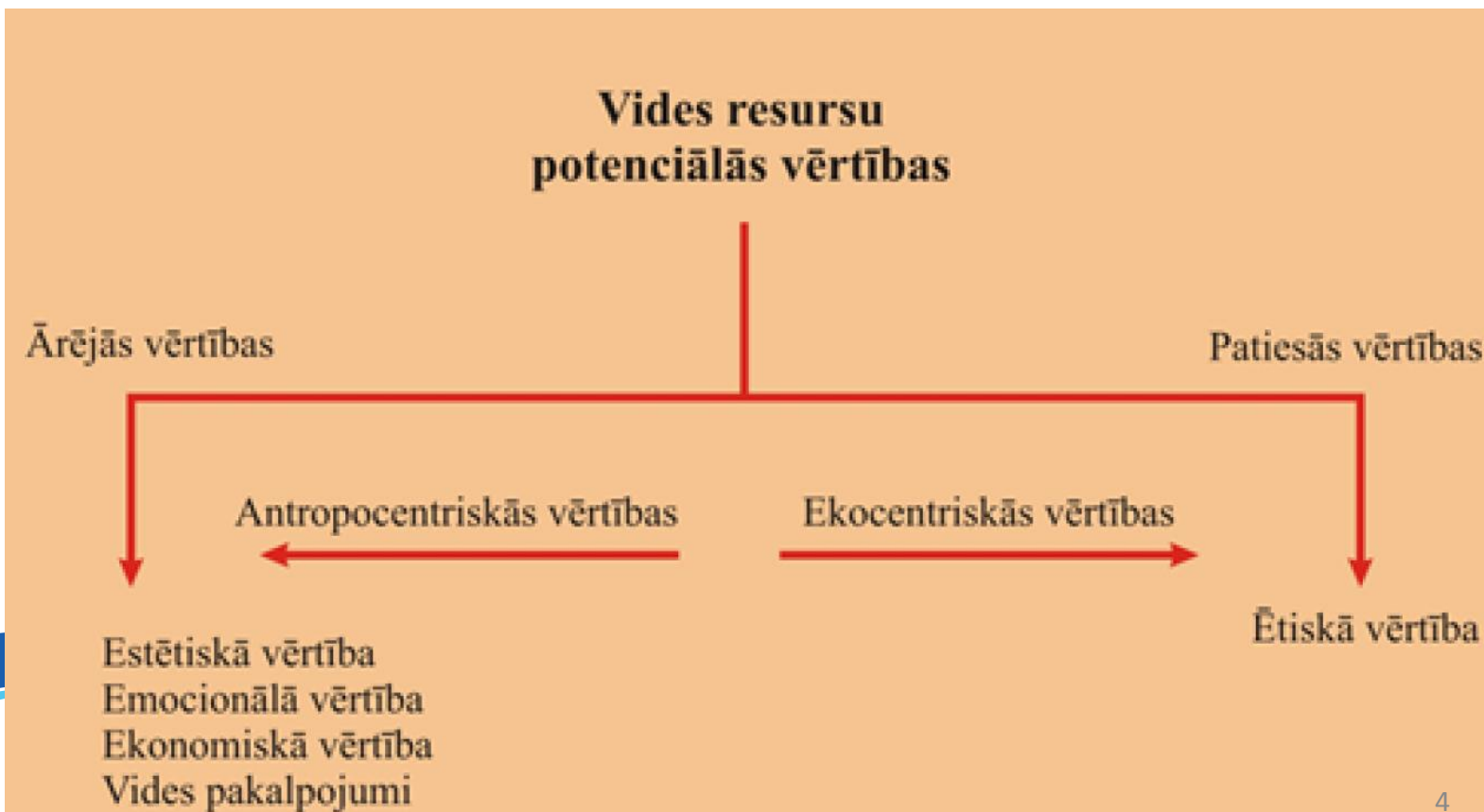

EP kaskādes modelis

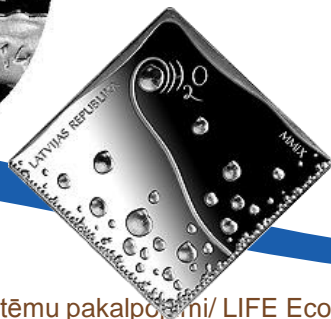

EP vērtības un sociāli ekonomiskie aspekti

Ekosistēmu pakalpojumu ekonomiskais novērtējums

LIFE

LIFE Ekosistēmu pakalpojumi/ LIFE Ecosystem

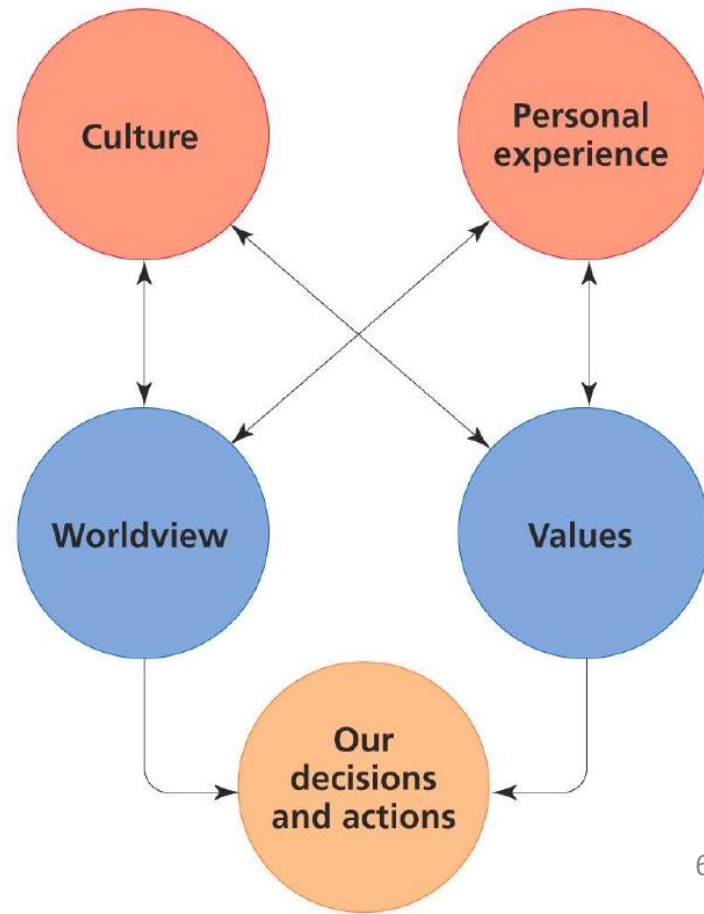

Ētika un ekonomika

Abām disciplīnām ir svarīgi, kā tieši vērtēsim

Mūsu pašu vērtības ietekmē mūsu lēmumus un darbības vides jomā

EP ekonomiskais novērtējums

KOPĒJĀ EKONOMISKĀ VĒRTĪBA

Ar izmantošanu nesaistīta vērtība

Izmantošanas vērtība

Saglabāšanas vērtība:

Vērtības piešķiršana dabas objekta saglabāšanai nākamajām paaudzēm, ja, piemēram, objekts ir apdraudēts

Iespējamās izmantošanas vērtība:

Dabas resursu izmantošanas iespējas nākotnē – sāls Baltijas jūrā, aļģes kā izejmateriāls

Pastāvēšanas vērtība:

Dabas eksistences vērtība cilvēka apziņā

Netiešā izmantošanas vērtība:

Labumi, kas tiek izmantoti netieši (ekoloģiskie pakalpojumi)

Tiešā izmantošanas vērtība:

Preces un pakalpojumi, kas tiek patērēti tieši

EP monetāro vērtību

noteikšana

Mēra cilvēku gatavību maksāt par atpūtu dabā, vērtējot mājsaimniecību izdevumus pret dabas objektu, apmeklējumu biežumu. Vietas vērtību nosaka tas, cik daudz cilvēki gatavi maksāt, lai to apmeklētu.

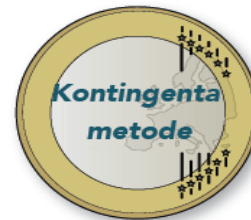
Nosaka preču vai pakalpojumu kvalitātes un kvantitātes izmaiņas atkarībā no izmaiņām ekosistēmā. Veicot ieguldījumus ekosistēmu saglabāšanā, iespējams uzlabot ienākumus vai paaugstināt ražīgumu.

Izmanto monetāro vērtību, kas tiek maksāta par precēm un pakalpojumiem kopējā tirgū.

Mēra izmaksas, kas saistītas ar notekūdeņu kontroli, ūdens kvalitātes uzlabošanu, pretplūdu sistēmu izveidi.

Vērtības noskaidrošana, aptaujājot cilvēkus par viņu gatavību maksāt, lai saglabātu ekosistēmu vai novērstu tai radītus zaudējumus.

Nosaka un vērtē nepieciešamās investīcijas, lai labotu tirgus trūkumus. Dod iespēju vērtēt lēmumus, kur jāņem vērā nākotnē sagaidāmie rezultāti un ietekmes.

Nosaka īpašuma vērtību, izpētot apkārtnējo vidi. Apkaimes labiekārtojums, tīrs gaiss un ūdens īpašuma vērtību palielina, savukārt, tuvumā esošs piesārņojums – samazina.

Tirgus cenu metode (Direct market pricing)

- Gatavība maksāt par precēm;

Trūkumi:

- Dati pieejami ierobežotam preču skaitam;
- Var neatspoguļot patieso preču vērtību;
- Cenu sezonalitāte un

pieprasījuma/piedāvājuma izmaiņas tirgū

Ražošanas funkcijas metode (Production Function)

Tiek novērtēts cik lielā mērā konkrētais ekosistēmas pakalpojums sniedz ieguldījumu citam pakalpojumam vai precei, kas tiek tirgots esošajā tirgū. Ražošanas funkcijas pieeja ir balstīta uz ieguldījumu, ko sniedz ekosistēmu pakalpojumi, lai uzlabotu ienākums vai paaugstinātu ražīgumu

Izmaksu novēršanas metode (Avoided Cost)

Uz izmaksām balstītās metodes - kaitējuma novēršanas izmaksu metode (damage cost avoided), aizvietošanas metode (replacement cost), analogiskā pakalpojuma sniegšanas izmaksu metode (substitute cost).

Ceļojumu izmaksu metode (Travel Cost)

Mēra gatavību maksāt par atpūtu dabā, novērojot mājsaimniecību izdevumus, izmantojot atpūtas vietas dabā, ņem vērā ne tikai atpūtas vietu pakalpojumu izmaksas (piem., maksu par kempinga izmantošanu), bet arī izmaksas, kas rodas ceļojot uz šo vietu un negūtos ienākumus

Kontingenta (konstruētā tirgus)

Tiešās vērtības noskaidrošana, prasot cilvēkiem individuāli, viņu gatavību maksāt par sabiedrisko labumu vai gatavību saņemt kompensāciju par sabiedriskā labuma zaudējumu

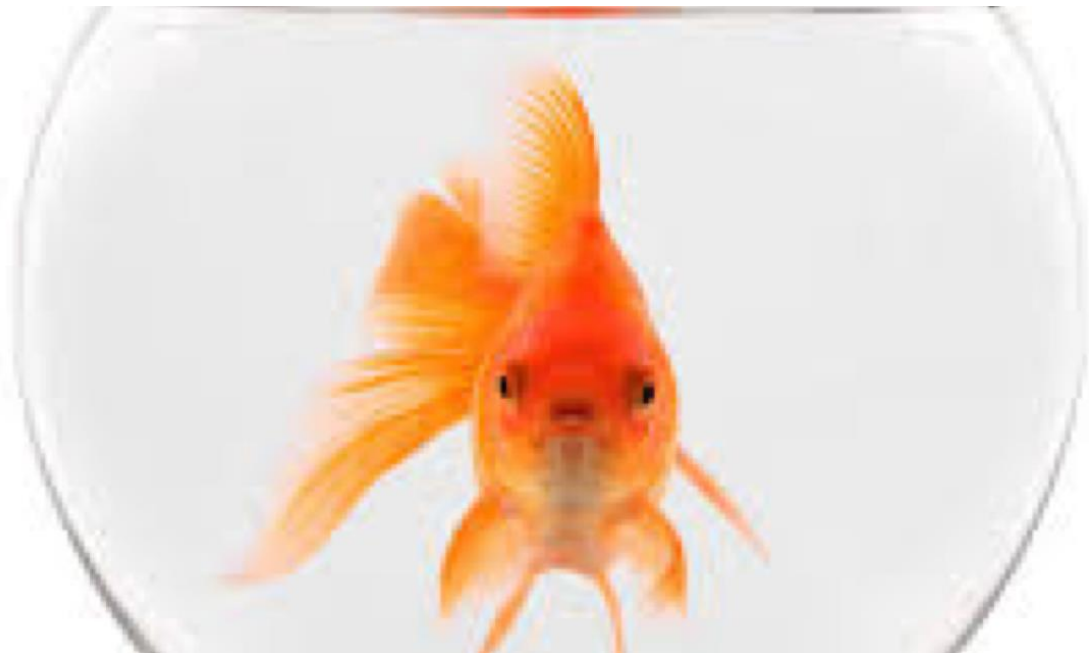

Izmaksu ieguvumu analīze (cost-benefit analysis)

Izmaksu ieguvumu analīze ir mēģinājums vērtēt investīcijas labojot tirgus trūkumus. Ja tirgus būtu bez nepilnībām, tad sociālā un komerciālā diskonta likme sakristu. Izmaksu ieguvumu analīze dod iespēju vērtēt lēmumus, kur jāņem vērā nākotnē sagaidāmi rezultāti un ietekmes.

Pasaka par zelta zivtiņu..!

*“Brīvais prāts” jeb brīvā griba (ierobežoti resursi)
un brīvā izvēle (neierobežoti resursi)*

Ekonomika un sociālā vide (vienlīdzība)

Vides ilgtspējība balstās uz ilgtermiņā lietojumām vērtībām (use-value) un to atbilstību ētikas pamatprincipiem.

rodas
neilgtspējīga
vide

EP pieeja plānošanas rīkam

Izstrādāt kritērijus funkcionālā zonējuma maiņai teritorijas plānošanas dokumentos;
Iesaistīt sabiedrību plānošanas darbā ar demokrātisku pieeju noteikt dzīvesvietas kvalitātes rādītāju mērķus:

- Uz vietējās kultūras tradīcijām balstīta plānošana
- Ekoloģiskas dzīvesvietas veidošanas pieeja
- **Ekonomiskā attīstība**

Paldies par uzmanību!

leskaties <http://ekosistemas.daba.gov.lv>

